

UNIT 11

Timp di malatiis

Grammar contents: Imperfect (*to be, to have*)

Future (*to be, to have, regular verbs*)

Impersonal conjugation

Modals (*can, must, will ...*)

Time adverb “*ago*”

IMPERFECT

This particular verb form is used to describe past habits.

Auxiliary **jessi** (to be)

affirmative form

jo o jeri
tu tu jeris
lui al jere
jê e jere
nô o jerin
voaltris o jeris
lôr a jerin

interrogative form

jerio?
jeristu?
jerial?
jerie?
jerino?
jeriso?
jerino?

When I was a child, I often stayed at my grandparents'.

Cuant ch'o jeri frut, o stevi spes li dai nonos.

Auxiliary **vê** (to have)

affirmative form

jo o vevi
tu tu vevis
lui al veve
jê e veve
nô o vevin
voaltris o vevis
lôr a vevin

interrogative form

vevio?
vevistu?
vevial?
vevie?
vevino?
veviso?
vevino?

When it was 10.00 o'clock, she always had a snack.

Cuant ch'a jerin 10.00, e veve simpri di fâ mirinde.

SIMPLE FUTURE

This tense is used to describe action still to come. For actions about to happen we use a progressive form (Unit 10).

Auxiliary **jessi** (to be)

affirmative form

jo o sarai
tu tu sarâs
lui al sarà
jê e sarà
nô o sarin
voaltris o sarês
lor a saran

interrogative form

saraio?
sarâstu?
saraial?
saraie?
sarino?
sarêso?
sarano?

You'll be happy now that our mum has come back.

Tu sarâs content cumò ch'e je tornade la mame.

Auxiliary **vê** (to have)

affirmative form

jo o varai
tu tu varâs
lui al varà
jê e varà
nô o varin
voaltris o varês
lor a varan

interrogative form

varaio?
varâstu?
varaial?
varaie?
varino?
varêso?
varano?

First conjugation - **CJAPÂ**

Formation: root of the verb **cjap-** followed by these endings:

affirmative form

jo o cjap-arai
tu tu cjap-arâs
lui al cjap-arà
jê e cjap-arà
nô o cjap-arin
voaltris o cjap-arês
lor a cjap-aran

interrogative form

cjaparaio?
cjaparâstu?
cjaparaial?
cjaparaie?
cjaparino?
cjaparêso?
cjaparano?

If I don't put on my coat, I'll get cold.

Se no met il capot, o cjaparei frêt.

Second conjugation - **TASÊ**

Formation: root of the verb **tas-** followed by these endings:

affirmative form

jo o tas-arai
tu tu tas-arâs
lui al tas-arà
jê e tas-arà
nô o tas-arin
voaltris o tas-arês
lôr a tas-aran

interrogative form

tasaraio?
tasarâstu?
tasaraial?
tasaraie?
tasarino?
tasarêso?
tasarano?

I'm tired of listening to you: when are you going to be quiet?

O soi stufe di sintîti: cuant tasarâstu?

Third conjugation - **METI**

Formation: root of the verb **met-** followed by these endings:

affirmative form

jo o met-arai
tu tu met-arâs
lui al met-arà
jê e met-arà
nô o met-arin
voaltris o met-arês
lôr a met-aran

interrogative form

metaraio?
metarâstu?
metaraial?
metaraie?
metarino?
metarêso?
metarano?

I'm going to wear my new jacket for your party.

O metarai la jachete gnove pe têt fieste.

Fourth conjugation **PARTÍ**

Formation: root of the verb **part-** followed by these endings:

affirmative form

jo o part-irai
tu tu part-irâs
lui al part-irà
jê e part-irà
nô o part-irìn
voaltris o part-irês
lor a part-iran

interrogative form

partiraio?
partirâstu?
partiraial?
partiraie?
partirino?
partirêso?
partirano?

If things don't change, I'll leave soon.

Se lis robis no gambiaran, o partirai prest.

The verb **dolê – dulî – doli** (to ache)

We usually conjugate it in the third person, singular and plural: **al-e dûl, a duelin**

My shoulder aches.

Mi dûl la spale.

IMPERSONAL CONJUGATION

Weather activity (to snow, to light ...) must have the impersonal singular subject **al**:

We cannot go out: it's pouring.

No podìn lâ fûr: al slavine.

The weather can sometimes be expressed by **jessi**:

It's warm tonight.

Al è cjalt usgnot.

MODALS

PODÊ: you use it to ask or give permission or express prohibition (for the conjugation go back to unit 4).

Mum, may I go out with Frank?

No, you cannot: it's too late.

You cannot enter this room.

Mame, puedio lâ fûr cun Francesc?

No, no tu puedis: al è masse tart.

In cheste stanzie no si pues jentrâ.

To express physical, moral, intellectual capability, to be able to... you can also use these forms:

- **jessi in stât di**
- **jessi bon di**
- **jessi tal câs di**
- **rivâ (adore) di, a**

He hasn't been able to solve the problem.
 Nol è stât bon di risolti il probleme.
I wasn't able to unscrew the bolt.
 No soi stât tal câs di disvidâ il bulon.
I'm not able to understand him. No rivi a capîlu
Are you able to translate this sentence?
 Sêstu in stât di voltâ cheste frase?

SCUGNÎ – VÊ – DEVI - DOVÊ: we use them to express obligation, order, necessity, opinion:

<i>You mustn't be late.</i>	No tu âs di fâ tart.
<i>We have to leave tomorrow at eight.</i>	O scugnìn partî doman a lis vot.
<i>It must be six o'clock.</i>	A àn di sei lis sîs.

Verb **SCUGNÎ**, present indicative

<i>affirmative form</i>	<i>interrogative form</i>
jo o scuën	scuegnio?
tu tu scuegnis	scuegnistu?
lui al scuën	scuegnial?
jê e scuën	scuegnie?
nô o scugnìn	scugnîno?
voaltris o scugnîs	scugnîso?
lôr a scuegnin	scuegnino?

VOLÊ (unit 4): we use it to express the will or intention to do something (see unit 4 for the conjugation); we can also use the form **vê chê di**.

<i>I want to buy that red sweater.</i>	O vuei comprâ chel maion ros.
<i>Charles wants to change his car.</i>	Carli al à chê di gambiâ la machine.

THE “AGO” FORM

In the expressions “a week ago”, “three days ago”, ago is expressed by “**indaûr**” after the time expression or by “**za fa**”, before the expression of time.

<i>I met him six months ago.</i>	Lu ai cognossût za fa sîs mês.
	Lu ai cognossût sîs mês indaûr.

Esercizi 1

Met il verp (scugnî – vê).

1. Al è tart, o lâ. 2. A Place dal Domo? Tu di cjàpâ a man drete. 3. O voi in citât. O di comprâ un libri. 4. Cui isal? E di sei tô sûr. 5. Gertrud e di fâ di mangjâ par Luise. 6. Doman a cjàpâ il treno da lis 8. 7. Gertrud e di lâ a cjoli Luise tal asîl.

Esercizi 2

Met la forme di modâl tal timp just (volê, vê, podê, scugnî).

1. Vuê o ai compit di inglês e îr o studiâ dut il dopomisdì. 2. Zorç nol sta ben e al stâ tal jet. 3. Sabide al jere brut timp e Gertrud no lâ a spas cui siei amîs. 4. I fruts no di stâ sù fin tart a viodi la television. 5. Vinars passât Marte e à finît il lavôr adore e cussì e vignî ae fieste. 6. Viôt che o vin tantis ufiertis: tu sielzi. 7. Usgrnot passade o ai vût mâl di dincj: no durmî nuie. 8. E je l'ultime prove scrite e Marie e preparâsi benon. 9. La machine no je lade in moto e alore a clamâ un taxi. 10. Chestis pastis a son buinis: o cjoli un'altre. 11. puartâmi il libri? No, doman no vignin a Udin. 12. Mê sùr e comprâ chê cotule nere, ma cumò no je contente. 13. Domenie e sarà la fieste di complean di Marc; jo o soi vie e no sei cun voaltris. 14. Su l'autostrade al jere un incident e o cjapâ la strade statâl.

Esercizi 3

Met lis frasis chi sot al futûr.

1. Luise, se no met il capot, e un sierament (*cjapâ*). 2. In istât nô in vacance in France (*lâ*). 3. Doman Dree al la prove dal esam (*fâ*): sperin ben. 4. Cuant che tu a cjase (*tornâ*), puartimi il libri. 5. Cuant Pieri a cjatâ tô none (*vignî*)? 6. Cindy no vignî al cine cun nô: e je masse strache (*podê*). 7. Il treno si ancje a Tarcint (*fermâ*). 8. Pieri, a ce ore Anzule doman (*incuintrâ*)? 9. Tu bisugne di meti l'impermeabil: al plôf (*vê*). 10. Al è tart: cuant Marie (*rivâ*)?

Esercizi 4

Met lis frasis chi sot al imperfet di jessi.

1. Gertrud e fûr cun Dree nossere. 2. Voaltris al cine cun Pieri? 3. Cuant che jo o malade, no ai cjolt medisinis. 4. dificil il compit di matematiche? 5. Il siôr e la siore Dri a li dai Fantins sabide. 6. Lis luianiis a propit buinis. 7. Nô o cetant contents dal professôr gnûf di inglês. 8. Carli cun te sabide? No, no lu ai viodût. 9. Tomâs, ancje tu a la fieste di complean di Cindy? 10. Ducj a malcontents: no je stade une biele gjite.

Esercizi 5

Met lis frasis chi sot al futûr di jessi e di vê.

1. jo la fortune di cjapâ un biel vôt? 2. Cuant che tu rivarâs, a a spietâti in stazion. 3. Cun cheste, gno pari al un casset plen di golarinis. 4. Se tu passarâs par Udin, i nonos a tant contents di vioditi. 5. Nô o in tancj a fâti fieste domenie. 6. Voaltris, coragjo di lâ fûr cun chest timp? 7. O vês studiât tant; i professôrs a pôcs erôrs di corezi. 8. Dopomisdì tu il timp par judâmi? 9. Pieri, Luche, o contents de vuestre vitorie? Sì. Tant. 10. Tu âs lavât tante robe e cumò tu cetant di soprossâ.

Esercizi 6

Cumbine in maniere juste lis frasis chi sot .

1. Cemût isal il timp cumò ?
 2. Alc che nol va?
 3. Âstu fiere?
 4. Dulà ti fasial mâl?
 5. Al plûf ancjemo.
 6. Ce ore ise par plasê?
 7. Ti fasial tant mâl?
 8. Vûstu une tace di lat?
 9. Ricevial il dr. Berti vinars?
 10. Aial alc pal mâl di dincj?
- a) Purtrop no ai l'impermeabil.
 - b) Sì, o ai tancj dolôrs.
 - c) No, graziis. O soi alergjic al lat.
 - d) A son lis cuatri e un quart.
 - e) Lis aspirinis a van tant ben.
 - f) Mi dûl il cjâf.
 - g) Sì, no stoi ben.
 - h) Sì, a lis 14.00.
 - i) Al plûf simpri tant.
 - j) Sì, passe 39.

Esercizi 7

Cuale frase e corispuindie?

1. Express possibility.
 2. Ask for advice.
 3. Report another person's advice.
 4. Ask for permission.
 5. Express intention of doing something.
 6. Express necessity.
 7. Ask for something politely.
 8. Express prohibition.
 9. Express you can do something.
 10. Ask someone what he wants to do.
- a) Il miedi al à dit che âs di stâ tal jet.
 - b) Puedio lâ fûr?
 - c) O volìn lâ a mangjâ la pize.
 - d) Ce aio di fâ?
 - e) Puedio viodi la cotule in vitrine?
 - f) Cumò o podìn visitâ il cjiscjel.
 - g) Ce vûstu fâ dopomisdì?
 - h) O soi bon di fâ di mangjâ.
 - i) Al è tart. O vin di lâ a cjase.
 - j) Chi no si po fumâ.

Esercizi 8

Met jù chest dialic.

- Tu : You greet him.
Miedi : He replies to your greeting and asks how you feel.
Tu : Answer you've got a headache and a backache.
Miedi : He asks since when you've been having them.
Tu : Answer for three weeks.
Miedi : He asks if you've got a fever.
Tu : Say you haven't.
Miedi : He asks if you've taken something.
Tu : You say you've taken an aspirin only, but it helped very little.
Miedi : He asks if you prefer tablets or drops.
Tu : You say you prefer tablets.
Miedi : He gives you two tablets of Ailxen for the backache. You must take Three tablets a day: one after breakfast, one after lunch and one after dinner.

